

N:o 60.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Maj 1879, kl. 7 e. m.

Memorial, med anledning af väckt fråga om uppförande af en tillbyggnad till Riksdagens hus för inrymmande deri af nya samlingssalar för Kamrarne m. m.

(R. A.)

Vid sistlidne års riksdag föreslogs i afgifna motioner inom Första Kammaren af Herr C. Adelsköld (N:o 12) och inom Andra Kammaren af Herr G. H. Stråle (N:o 22), att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ritningar, hvilka blifvit af slottsintendenten E. Jacobson uppgjorda och af motionärerne till Stats-Utskottet aflemnade, Riksdagen måtte å den södra delen af den till Riksdagens hus hörande tomt låta uppföra en ny byggnad, afsedd att inrymma två nya salar för Kamrarne jemte öfriga å samma ritningar upptagna lokaler, och i sammanhang dermed låta vidtaga de förändringar i nuvarande riksdagshusen, hvilka å bemälda ritningar vore föreslagna, samt för detta ändamål anvisa ett belopp af 800,000 kronor jemte de medel, hvilka blefve behöfliga för anskaffande af erforderlig inredning m. m., uti de nya sessionssalarne, att utgå i mån af behof under åren 1879, 1880 och 1881.

Riksdagen ansåg, att, innan beslut i en så vigtig angelägenhet fattades, det vore nödvändigt, att alla på frågan inverkan omständigheter noggrant och af sakkunnige personer undersöktes. Visshet måste erhållas derom att på den plats, der den nya byggnaden skulle

uppföras, grunden vore tillräckligt fast att bära densamma, de uppgjorda ritningarne och kostnadsförslaget måste granskas, ändamålsenligheten af de föreslagna anordningarne bedömas, och de ändringar i planen vidtagas, som kunde finnas nödvändiga eller tjenliga.

I följd häraf och med bifall till Stats-Utskottets Utlåtande N:o 37 uppdrog sistlidne års Riksdag åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att låta genom sakkunnige personer undersöka beskaffenheten af den grund, på hvilken de nya samlingssalarne skulle uppföras, granska de af Slottsintendenten Jacobson upprättade ritningar och kostnadsförslag samt låta närmare utreda och belysa ärendet och till innevarande års Riksdag afgifva det utlåtande i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

I en den 30 nästlidne Januari till Riksdagen aflåten skrifvelse hafva Fullmäktige förmått, att de till fullgörande af berörda uppdrag och enär, såsom Riksdagen ock förutsatt, tekniska insigter erfordrades för verkställande af den sålunda nödig ansedda undersökning, granskning och utredning, den 5 Juli 1878 anmodat tre sakkunnige personer: en bland Fullmäktige Kaptenen C. G. Hierta, Arkitekten F. G. A. Dahl samt Byggmästaren E. Thavenius att undersöka beskaffenheten af ofvan omförmälda grund, hvarpå de nya samlingssalarne voro afsedda att uppföras, och verkställa såväl granskning af de uppgjorda ritningarne och kostnadsförslagen som ock utredning i öfrigt af ifrågavarande ärende.

I anledning häraf hafva nyssnämnda personer den 3 sistlidne Januari till Fullmäktige afgifvit utlåtande i ämnet.

För att bringa detta utlåtande till Riksdagens kännedom får Utskottet här nedan meddela detsamma jemte en dervid fogad tabell; varande dessa handlingar så lydande:

”Till följd af det den 5 sistlidne Juli utaf Herrar Fullmäktige undertecknade gifna uppdrag hafva vi låtit undersöka grunden för den ifrågasatta tillbyggnaden af Riksdagshuset å Riddarholmen samt granskat de ritningar och kostnadsförslag öfver till- och ombyggnaden, som af Slottsintendenten E. Jacobson blifvit uppgjorda. En utredning af ärendet, såvidt den kunnat af oss verkställas, få vi härmed meddela.

Till undersökning af grunden har jordborrning, enligt bifogade borrkarta, utförts på omkring 125 ställen, der grundmurar för den nya byggnaden borde uppföras; och har i de allra flesta borrhålen berg anträffats. Bergets afstånd från markens yta vexlar mellan 4 och 23 fot; medelafståndet är omkring 16 fot. En fullt betryggande grund erhålles, enligt vår åsigt, endast genom att lägga grundmurarne på berget, hvarvid erforderliga pallsprängningar måste verkställas.

Vid granskning af ritningarne hafva vi kommit till den öfvertygelse, att dessa äro med omsorg och sakkännedom uppgjorda. Dekoreringen af nybyggnaden, såväl ut- som invändigt, är värdig och passande. Det yttre utseendet är åt sjösidan i allo tillfredsställande. men, från Riddarhustorget och Munkbron sedt, blir förhållandet annorlunda. Der visa sig för ögat tre sammanbyggda hus, med sins emellan olika fönsterhöjder och delningar. Nybyggnadens arkitektur, vacker i och för sig, kan ej förenas med de gamla husens till ett helt. Den silhouette mot luften, som skulle bildas af för detta Hebbeska huset och den nya, söder derom belägna delen, kan ej af den geometriska ritningen rätt bedömas, ty dels inverkar brytningen i plan mellan båda husen ofördelaktigt för den perspektiviska bilden, dels kommer nybyggnadens rundning mot söder att gifva denna del en odeciderad afslutning.

De olika lokalernas inbördes läge synes i allmänhet vara tillfredsställande. Dock faller det lätt i ögonen, att, fastän många svårigheter vid sammanbindandet till ett helt af den nya delen och de två gamla byggnaderna blifvit lyckligt öfvervunna, flera äro af beskaffenhet att ej kunna öfvervinnas. De gamla murarne och bjelklagen, som bibehållits, hafva betingat rummens läge och form samt omöjliggjort platsens användande på det ändamålsenligaste sätt. Der husen gränsa till hvarandra måste, emedan golfven ej ligga i samma höjd, trappsteg anordnas. Trappor och förstugor till öfverflöd, tjocka murmassor och tomrum taga bort utrymme, som med större fördel kunde på annat sätt användas. Hufvudingången är nu föreslagen att tagas från sjösidan, hvilket förefaller olämpligt, då väl de allra flesta komma att begagna ingången från kyrkan. Det är möjligt att hela den stora och dyra trappan, som är belägen mellan båda Kamrarne, kan undvaras då man utan trappa bekvämare kommer in från norra sidan. Till kommunikation med matlokal, bibliotek etc. kunna de mindre trapporna användas och om så erfordras göras något bekvämare. Den nu varande ingången på norra sidan, som sannolikt skulle komma att begagnas som hufvudingång, ligger snedt för sagda hufvudtrappa, med en låg förstuga.

En del lokaler synas öfverflödigt stora, såsom klubblokalen, hvilken, utom en våning i för detta Hebbeska huset och tvenne rum i nybyggnaden, äfven fått den sal, som nu användes till Andra Kammarens sessionssal och dessutom ett stort kapprum vester om denna. Sagda sal har en golfyta af 3,117 qvadratfot och ett kubikinnehåll af omkring 85,000 fot, under det att för närvarande hela klubblokalen innehåller circa 70,000 kubikfot.

Matlokalen synes äfven öfverflödigt tilltagen. Den är 4 gånger så stor som den nuvarande och hälften större än den matlokal, som utsattes i programmet för nytt riksdagshus på Helgeandsholmen.

Andra lokaler åter äro väl små, t. ex. Kanslierna, Konstitutions-Utskottet, Lag-Utskottet samt Särskilda och Tillfälliga Utskotten, varande det föreslagna utrymmet för Särskilda Utskottet nästan lika otillräckligt som för närvarande. I afseende å det åt ofvannämnde lokaler anslagna utrymme få vi hänvisa till bifogade tabell, som utvisar samtliga de olika, för Riksdagen erforderliga lokalernas golftytor så väl i nuvarande byggnaderna och i det nu tilltänkta riksdagshuset som ock i programmet för nytt riksdagshus å Helgeandsholmen.

Följande lokaler saknas:

Rum för Biblioteksföreståndaren;

Två å tre vaktmästarebostäder;

Domestikrum till mathållningslokalen;

Portvaktlokal; samt

Afskilde läktare för diplomater och tidningsreferenter.

Den för Justitieombudsmannen föreslagna lokal å nedra botten i för detta Hebbeska huset är så fuktig, att den ej kan till daglig arbetslokal användas.

Jemväl vaktmästarebostaden i vestra flygeln och maskinistens bostad i källaren äro osunda.

Bevillnings-Utskottets lokal är föreslagen att läggas i nuvarande första Kammarens öfre del, efter inläggning af nytt bjelklag emellan de 2 våningar, hvaraf den nu består. Sessionssalens höjd blir $11\frac{3}{4}$ fot, fönstren äro $4\frac{3}{4}$ fot höga och $3\frac{3}{4}$ fot breda, hvilken storlek för fönster, som sitta så lågt, endast $1\frac{1}{2}$ fot från golfvvet, är högst olämpligt för ett arbetsrum.

Emedan gamla murar och bjelklag lagt hinder i vägen, har rummens fördelning ej kunna ske på det fördelaktigaste sätt, som utrymmet eljest skulle hafva medgifvit, och följer häraf, att, ehuru inom byggnaden, sådan den är föreslagen, mera än tillräckligt utrymme förefinnes, en del lokaler, på sätt ofvan blifvit anfördt, äro för stora och en del för små.

Fördelaktigast skulle ovilkorligen hafva varit, om Kamrarne kunnat läggas mera centralt, men med bibehållande af gamla huset har detta ej kunnat ske.

Kamrarnes läge gör, att fönstren ej kunna anbringas symetriskt i det inre.

Kapprummen isolera Kamrarne från talmansrum, statsrådsrum, kanslier och en del samtalsrum.

Anmärkas bör, att rökgångarne i det gamla Riksdagshuset äro, till följd af Kamrarnes anläggning i det gamla huset, så dragna åt sidan att det vore högst behöfligt att mura nya sådana.

Kostnadsförslaget har blifvit i detalj af oss granskadt; hvarvid befunnits:

att grundläggningskostnaden, till följd deraf att det anses nödvändigt "gå ned till berget, bör ökas med kronor	39,000: —
att för snickarearbeten bör tilläggas	50,000: —
att kostnaden för gamla husens ändring och reparation, så ut- som invändigt, bör ökas med	100,000: —
att öfriga arbeten ökas med	61,000: —
Summa tillökning kronor	250,000: —

hvaremot kostnaden för taklag af jern och galvaniserad plåt minskas med	50,000: —
verkliga tillökningen blir kronor	200,000: —

Byggnadskostnaden enligt Stottsintendenten E. Jacobsons ritningar blir alltså:

1:o. Den af honom beräknade summan ..	800,000: —
2:o. Den tillökning som ofvan omnämnts ..	200,000: —
Summa kronor	1,000,000: —

För ärendets utredning i öfrigt anse vi oss böra tillägga, att alla de olägenheter, som ofvan antydts och som vi anse blifva en följd af de gamla husens bibehållande, bortfalla, om man rifver allt det gamla i grunden och på samma plats uppför ett helt och hållet nytt Riksdagshus.

Att utrymmet dertill är fullt tillräckligt, kan man sluta deraf att i nu ifrågavarande project mer än tillräcklig golfyta finnes och att genom den anordning af förstugor och trappor, som en fullständig ombyggnad tillåter, en betydlig minskning uti det utrymme, som dessa på förslaget upptaga, kan erhållas, så att en indragning af façaden på norra sidan eller större gårdsutrymme kunde åstadkommas. Tomtens gränslinier kunde äfven vid en total nybyggnad regleras.

Hvad kostnaden för en sådan nybyggnad beträffar, är beräknadt, att den skulle blifva 1,200,000 kronor, om den nya byggnaden skall

innehålla samma totalsumma af qvadrat- och kubikinnehåll i rum och salar, som nu är föreslaget och något sänkas i fall en minskning af detta utrymme kan göras.

Den lösa inredningen ingår ej i denna beräkning liksom ej eller i Slottsintendenten Jacobsons ofvan omförmälda. Det synes som om en tillökning af 200,000 kronor vore väl använd, då man dermed kunde få Riksdagshuset allt igenom beqvämt och prydligt.

Största olägenheten vid en total ombyggnad torde vara, att Kamrarne ej under hela byggnadstiden kunde hafva sina sammanträden i huset, men äfven om ofvannämnda ritningar komme till utförande anses omöjligt, att båda Kamrarne kunde under arbetstiden stanna der; detta vore svårt till och med för endera och kunde i alla händelser ej ske annorledes än på bekostnad af arbetets fortskyndande.

I en motion till Riksdagen är det påpekadt som en möjlighet att framdeles bygga om de gamla husen mot norr till öfverensstämmelse med byggnaden åt sjösidan, men om så komme att ske blefve de 130,000 kronor, som nu nedläggas på dessa, bortkastade och det blefve dessutom då omöjligt att indela lokalerna fördelaktigast, enär man vore bunden af Kamrarnes läge. Det skulle ock vara svårt att efteråt gifva det yttre utseende af en enda byggnad, då man vore tvungen att uppföra de nya delarne mot norr i lika många våningar som gamla riksdagshuset nu har. Att många af de ofvan omtalade olägenheterna skulle qvarstå äfven efter en nybyggnad delvis, torde ej behöfva omnämnas.

Stockholm den 3 Januari 1879.

C. G. Hierta.

Evald Thavenius.

F. G. A. Dahl.

Byggmästare.

Kongl. Arkitekt.“

Tabell

för jemförelse mellan kvadrattyterna i nuvarande Riksdagshuset, i Slottsintendenten E. Jacobssons projectritningar och de i programmet för riksdagshus på Helgeandsholmen bestämda kvadrattytor af de olika lokalerna.

	Nuvarande huset.	Jacobssons ritningar.	Programmet.
	Qvadratfot.	Qvadratfot.	Qvadratfot.
Första Kammarens sessionssal	2,106	4,666	3,000 à 4,000
Läktare	324	1,167	— — —
Kapprum	528	1,167	600
Kanslilokal	2,124	1,435	2,950
Talmansrum	270	323	200
Andra Kammarens sessionssal	2,635	5,986	5,000 à 6,000
Läktare	425	1,818	— — —
Kapprum	1,111	1,500	1,500
Kansli	1,501	1,301	2,950
Talmansrum	132	288	200
Statsrådets rum	221	262	300
Konstitutions-Utskottet	1,330	1,416	2,450
Stats-Utskottet	3,757	3,757	3,250
Bevillnings-Utskottet	1,488	1,742	1,950
Lag-Utskottet	1,535	1,194	1,950
Särskilda (757) och Tillfälliga (2,379) Utskott	1,365	3,136	1,250
Tryckeri-Expeditionen	900	1,614	1,260
Biblioteket	1,724	3,126	2,000
Telegrafen	511	368	450
Matlokalen	1,258	5,324	3,500
Kaffeserveringsrum	748	940	900
Klubblokal	2,868	7,455	4,000
Bibliotekarien	765	—	600
Värdens bostad	2,130	3,066	2,500
Justitie-Ombudsmannen	1,300	1,255	— — —
Trappor och trapp-planer	6,590	13,362	— — —
Samtalsrum i nya delen 1058	—	—	— — —
i gamla delen 1572	1,188	2,630	— — —
Talmanskouferens	—	690	— — —
Lokal för Riksdagstryck	—	3,483	— — —
En vaktmästarebostad	—	814	— — —
En dito	Bostäder för 4 vaktmästare och 1 gårds- dräng.	1,050	— — —
Maskinistens bostad	—	600	— — —
Summa qv. fot	—	76,935	— — —

Stockholm i December 1878.

E. G. A. Dahl.

Efter granskning af såväl dessa som öfriga ärendet rörande handlingar hafva Fullmäktige såsom utredning af ämnet åberopat ofvan intagna utlåtande jemte den dertill hörande tabell samt borrh- och afvägningskarta, och förmält sig för egen del ej kunna annat än instämma i den uti omförmälda utlåtande uttalade åsigt, att uppförande af ett helt och hållet nytt riksdagshus, ehvad detta komme att uppbyggas å riksdagshusets nuvarande tomt eller å annan, för ändamålet lämplig plats, skulle medföra fördelar, som till fullo motsvarade den, såsom af utlåtandet framgår, jemförelsevis ej betydliga ökade kostnaden för en dylik nybyggnad.

En sådan ny byggnads förläggande å annan plats än det nuvarande riksdagshusets skulle enligt Fullmäktiges åsigt medföra den fördel att detta sistnämnda skulle kunna under byggnadsarbetets pågående fortfarande begagnas. Skulle åter ett nytt riksdagshus komma att uppföras å det nuvarandes plats och detta derigenom blifva under byggnadstiden helt och hållet eller till större eller mindre del oanvändbart, hafva Fullmäktige ansett ööfvervinneliga svårigheter i allt fall ej kunna möta för beredande af lokaler åt Riksdagen under byggnadstiden.

Utskottet anser ifrågavarande ärende ännu ej hafva erhållit all den utredning, som skulle vara erforderlig för detsammans afgörande vid innevarande riksdag. Beträffande kostnaderna för erforderlig inredning och angående det belopp, hvarmed dessa kostnader vid en nybyggnad kunna komma att öfverstiga de för inredning nödvändiga utgifter vid den föreslagna tillbyggnaden, hafva Fullmäktige i Riksgäldskontoret icke yttrat sig.

Då vidare, enligt Fullmäktiges åsigt, uppförande af ett helt och hållet nytt riksdagshus skulle vara att föredraga framför ombyggnad af det gamla riksdagshuset, uppstår i sammanhang härmed den fråga, om ett sådant nytt riksdagshus bör uppföras å det gamlas plats eller, måhända lämpligare, på annan tjenlig plats. Utskottet anser ingen stadsdel vara för inrymmande af ett riksdagshus lämpligare än Riddarholmen, dels för denna holmes på samma gång centrala och likväl afskilda läge, dels ock med afseende å nyttan deraf att riksdagshuset må vara närbeläget till embetsverkens lokaler.

I fråga om de platser som, utom den nuvarande, kunna för uppförande af ett nytt riksdagshus ifrågasättas, föreligger likväl ej någon utredning om hvilken som må vara för ändamålet lämpligast, erbjuda tillräckligt utrymme och med minsta svårighet kunna åt Riksdagen förvärfvas, ej heller om de kostnader, som med ett nytt riksdagshus' uppförande å ena eller andra platsen må vara förenade.

Utskottet hemställer fördenskull,

att åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret må uppdragas att låta genom sakkunnige personer undersöka kostnaderna för erforderlig inredning, vare sig vid den ifrågasatta tillbyggnaden af det gamla riksdagshuset eller vid uppförande af ett nytt riksdagshus, samt förebringa utredning angående lämplig plats för uppförande, helst å Riddarholmen, af ett nytt riksdagshus, äfvensom angående de kostnader, som förslagsvis för en sådan nybyggnad kunna beräknas, samt närmare utreda och belysa ifrågavarande ärende och till nästa riksdag^s inkomma med utlåtande i ämnet.

Stockholm den 12 Maj 1879.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.
